

comentaris literaris
per Josep Palomero i José Miguel SeguraSALVADOR ORTELLS &
FRANCESC PÉREZ MORAGÓNJoan Fuster. D'un
temps, d'un país

Editorial:

Institució Alfons el
Magnànim - CVEI

València, 2022

Pàgines 500

Estudi biogràfic i
literari

lescència perduda: un parèntesi aflictiu entre la guerra i la Universitat (1936-1942), *Estudis universitaris a València: noves perspectives* (1942-1948) i *La recerca d'una professió: de l'advocacia a l'escriptura* (1948-1961). En la segona part, Pérez Moragón ha desenvolupat el període 1962-1992 també en quatre llargs capítols: *Polèmic ja per sempre* (1962-1968), *Temps d'espera* (1969-1975), *La Transició democràtica* (1976-1982) i *Les vicissituds finals* (1983-1992). El llibre, magníficament maquetat, molt ben imprès i acaramullat d'il·lustracions i fotografies, inclou dos relacions bibliogràfiques més l'índex onomàstic de les persones citades.

Com és propi del cas d'un personatge tan extraordinari com Fuster, els autors han fet bé de plantejar la seua biografia en dos períodes vitals; per una banda, els anys de formació i dels intents inicials d'esdevenir un escriptor d'estudis culturals i d'assaigs, després d'haver deixat de banda la condició de poeta. Per una altra, la llarga etapa del Fuster més conegut, que arranca el 1962 amb *Nosaltres els valencians* i amb el desafortunat episodi d'*El País Valencià*, causa de les primeres polèmiques que el van molestar, al qual van seguir els principals títols de la seua formidable producció, també com a articulista, traductor i corresponsal, i la seua inevitable projecció com a figura pública, receptor tant d'homenatges com d'atemptats personals que el van conduir a un cert retraïment fins que va assolir la condició docent com a catedràtic de la Universitat de València i va poder deixar de banda la servitud de la premsa i altres quefers.

Serà difícil que després d'aquest volum es publique una biografia millor sobre Fuster, pel fet que la major part de les informacions que conté es basen en un suport documental exhaustiu que inclou referències de la seua obra, des d'articles de premsa fins a passatges de la seua correspondència i fragments dels seus textos. JP

El passat 23 de novembre de 2022 es va complir el centenari del naixement del gran escriptor valencià Joan Fuster, motiu pel qual l'Acadèmia Valenciana de la Llengua el va distingir com a Escriptor de l'Any i, així mateix, la Generalitat va declarar l'Any Fuster. A una tal efemèride s'han sumat altres institucions i molts ajuntaments, entre els quals, com és natural, l'Ajuntament de Sueca, població natal de l'escriptor, en la casa del qual s'ha configurat l'Espai Fuster, centre d'activitats culturals que gravita al voltant del seu llegat i la seua memòria.

Sobre l'obra de Fuster s'han fet molts actes i s'han publicat molts estudis, entre els quals destaca el volum que comentem. Es tracta d'una obra de gran format, escrita per dos dels millors especialistes fusterians: Salvador Ortells Miralles, director del mencionat Espai Fuster, i Francisc Pérez Moragón, gran expert en l'obra de l'escriptor de Sueca. Ambdós s'han repartit l'itinerari biogràfic i els complements contextuals referits al biografat.

En la primera part del llibre, Ortells s'ha ocupat del període 1922-1961 en què, en quatre capítols, ha explicat els *Orígens familiars i la infantesa* (1922-1936), *L'ado-*

MIGUEL CATALÁN

El último peldaño
(Miscelánea)

Editorial:

Verbum

Madrid, 2022

Pàgines 140

Miscel·lània

Editat per María Picazo i José Luis Morante, es va publicar en 2022 aquest breu i intens volum en record i homenatge a l'obra i figura de Miguel Catalán González, mort en setembre de 2019, a qui vaig tindre l'honor i el plaer de conèixer des d'uns llunyans Premis de la Crítica Valenciana. *El último peldaño* és –com diu el subtítol– una miscel·lània de textos encapçalada per un sentit pròleg del ja citat José Luis Morante al que segueixen dos sèries d'aforismes inèdits –recopilats per la vídua de l'autor– organitzats en dos grups –*Suma y sigue* i *Pasos sueltos*– com a mostra final d'una part important de la prolífica obra d'aquest escriptor: la del pensament breu desenvolupat i exposat en diversos volums paral·lels als seus treballs assajístics i narratius.

L'originalitat i profunditat que coneixem qui hem seguit i llegit a Miguel Catalán reapareix en els cinc poemes de la part titulada *Poemas de la fascinación*, textos més intimistes, replets de picades d'ullet a un destinatari mai explícit però fàcilment recognoscible, que parlen d'una experiència amorosa compartida al llarg dels anys que, plena de vida, ha anat metamorfosant-se i continuant-se a si mateixa fins a convertir-se en motiu de vida, font d'alegria i arrelament inacaba-

ble. La darrera part del llibre recull una *Ronda de abrazos* en la qual 25 companys, amics, col·legues, etc., entre els quals tinc l'immens honor de trobar-me, recreen –cadascú a la seua manera– aspectes de qui sense dubte va ser una de les màximes figures del pensament en el nostre àmbit físic i mental.

Professor i pensador amb una obra inabastable, aclaparadora, sorprenent, Miguel Catalán González deixa a la posteritat una impagable *Pseudología*, un tractat de la mentida destinat a convertir-se en obra de referència en un futur gens llunyà. Al llarg del seus 13 volums Miguel Catalán va dissecar, amb una mirada agudíssima i amb un discurs cada vegada més acerat, més laconic i encertat, la mentida en totes les seues aristes i variants –política, religió, societat, família, art, ètica i moral– com un element innat, constitutiu –es vulga o no– de la naturalesa i de la condició humana que ens convé entendre de manera cada vegada més urgent –estem ja totalment rodejats per la manipulació, la simulació i la dissimulació, l'ocultament, etc.– en aquest món postmodern, híper-correcte, grogler, miserable i obscé que habitem.

TESTIMONI

Miguel Catalán mereix alts reconeixements –ja ho he dit en altres llocs– que posen en valor la seua brillantor, humilitat, bonhomia... Mentre, valga com a testimoni dels que el vam conèixer aquest llibre –de poques però emocionades pàgines– i de recordatori davant una absència excessiva –cada vegada major, diria jo– com la seua. Faedor de paraules i escriptor, enamorat del pensament, Miguel Catalán deu ser un exemple en l'humà i en l'intel·lectual per a qui s'apropa a una obra com la seua –ficcions, assajos, poemes, aforismes, què sé jo...–. Aquest llibre és l'expressió de la nostra gratitud, d'un gratat de desitjos que quan el temps s'haja complert es faran realitat. JMSR

la reflexió del diumenge
Henri Bouché

...I els somnis, somnis són

Davant determinades situacions em trobe, com tot mortal, amb la duda coneguda: estic somiant o estic despert? No ho sé. En els somnis plore, ric o tinc por, etc. I en la vigília, també. Però, fa uns dies un compatriota em va assetjar amb una incisiva pregunta: quan somies, em va dir, somies en blanc i negre o en color? També em va sorprendre amb una altra pregunta: somies en castellà, en valencià o en un altre idioma que has après? Jo dubtava en la resposta, però vaig pensar que també Descartes en principi dubtava, tot i que després ho va aclarir amb el *cogito ergo sum*. Què és la vida, sinó un somni? Es preguntava també Lewis Carroll; i Segismundo en *La vida és somni* ell mateix responia: «què és la vida? Unaombra, una ficció, i el major bé és xicotet que tota la vida és somni i

els somnis, somnis són».

El somni és un misteri. Des de l'antiguetat va somiar el rei i va somiar el vasall. Científics, escriptors i intel·lectuals van formular grans pensaments i invencions després d'un somni. Els exemples són múltiples: personatges de tota índole van creure convertir els somnis en realitats. Eixe món, el món oníric, va portar importants missatges a bona part de la humanitat. «I en el món en conclusió tots somien el que són però ningú ho entén», segueix dient Calderón en *La vida és somni*. I alguns d'ells, com conta la història, han sigut premonitors fins l'extrem de predir la mort del somiador o coses més alegres. Però també és cert, com diu més d'un, que el somni ens permet la supervivència i, de vegades, vèncer el destí. No és, doncs, cosa fútil.

Històricament els somnis han sigut

objecte de preocupació i estudi, barrejats, de vegades, amb la superstició i el desig de complaença. Grans personatges no van prescindir dels seus assessors (oniromants) per a la interpretació dels

Si bé és cert que els somnis són, no ho és menys el fet que, sense somnis, la vida seria, almenys, més avorrida

seus somnis. Grècia, Roma, Egipte, el Talmut, l'Islam i bona part de les cultures antigues i clàssiques van posar especial obstinació en la interpretació dels somnis com realitats.

No obstant això, va ser Freud qui quasi ja en els nostres dies va fer una interpretació psicoanalítica, afirma que la justificació dels somnis és, d'alguna manera, alliberar els somnis mitjançant l'alliberació de l'inconscient del que alliberem en reprimir-nos.

Així, doncs, somiar és necessari i pot, a més, ser útil. Si bé és cert que els somnis són, no ho és menys el fet que, sense somnis, la vida seria, almenys, més avorrida. Com deia Luther King, en un altre context, *I have a dream* (jo tinc un somni). Per això algú va dir allò de «no renunciis als teus somnis perquè, si ho fas, els teus somnis renunciaran a tu». I acabe amb una frase d'Aristòtil, que també es va ocupar dels somnis: «l'esperança és un somni despert». A somiar, lector! Perquè quan no podem somiar més, ens morim. ≡